

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

شکل‌های طراحی آینده برای شهرهای پایدار

*Future Forms and Design for
Sustainable Cities*

ترجمه

دکتر سید عسگر میرفتح الهی

مهندس رضا کاکوان

مهندس کاوه زال نژاد

مهندس کورش مجاوری سماک

سرشناسه: سید عسگر میرفتح الهی
عنوان و نام پدیدآور: شکل و طراحی آینده برای شهرهای پایدار [ویراستاران مایکل جنکس، نیکلا دمپسی؛ مترجمین عسگر میر فتح الهی ...] (و دیگران)

مشخصات نشر: چالوس - زبانسرای پویا ۱۳۹۲

مشخصات ظاهری: ۲۶۲ ص وزیر

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۰۵۲-۰۸-۲

وضعیت فهرست نویسی: فیا

یادداشت: عنوان اصلی: ۲۰۰۵، future forms and design for sustainable cities

یادداشت: مترجمین: عسگر میر فتح الهی، رضا کاکوان، کاوه زال نژاد، کورش مجاوری سماک

موضوع: بوم شناسی شهری (جامعه شناسی شهری)

موضوع: شهرسازی

شناسه افزوده: جنکس، مایکل، ویراستار

شناسه افزوده: (Jenks, Michael)

شناسه افزوده: دمپسی، نیکلا، ویراستار

شناسه افزوده: (Dempsey, Nicola)

شناسه افزوده: میر فتح الهی، سید عسگر ۱۳۵ - ترجمه

رده بندی کنگره: ۱۳۹۲ / ش ۱۲۴۱

رده بندی دیویی: ۳۰۷/۱۲۱۶

شماره کتابشناسی ملی: ۳۳۰۴۸۶۲

نام کتاب: شکل ها و طراحی آینده برای شهرهای پایدار

ناشر: انتشارات زبانسرای پویا

مؤلفین: دکتر سیدعسگر میرفتح الهی - مهندس رضا کاکوان - مهندس کاوه زال نژاد - مهندس کورش

مجاوری سماک

صفحه آرای: واحد انتشارات زبانسرای پویا

طرح روی جلد: واحد انتشارات زبانسرای پویا

شمارگان: ۱۰۰۰

نوبت و سال چاپ: اول ۱۳۹۳

تایپ: واحد تایپ زبانسرای پویا

قیمت: ۹۰۰۰۰ ریال

مرکز پخش: تهران - فخررازی - کوی الوندی - انتشارات زبان برتر ۰۹۱۲۱۹۸۴۳۶۷

چالوس - پاساژ قائم - زبانسرای پویا ۰۱۹۱-۲۲۴۶۱۹۶

«حق چاپ برای ناشر محفوظ می باشد»

پیشگفتار

شهر (urban): آراسته‌ترین و شگفت‌انگیزترین واژه‌ای که در قرن ۲۱ ذهن بشر را به خود مشغول کرده است. دلمشغولی‌هایی که امروزه روشنفکران شهری را درگیر مباحث شهری نموده است. مؤلفه‌ای به نام جنبش شهر زیبا (شهر زیبا محور) می‌باشد. کاراکتری که بیش از یک دهه است، که چنان رشد لحام گسیخته‌ای یافته است که حقارت شهرها را به دنبال داشته و غرور آنها شکسته است. زیبایی، آراستگی، چهره آرای، برندینگ شهری، شهر دوستدار مردم، از سرآغازین این مؤلفه تعجب آور است. با عنایت به آرمان جنبش شهر زیبا، طی یک دهه اخیر، شکل و طراحی شهرها مورد توجه بسیاری از برنامه‌ریزان شهری قرار گرفته است.

امروزه این واژه ملموس‌ترین مؤلفه است که شهروندان همه روزه با آن دست و پنجه نرم می‌کنند. مؤلفه‌ای که با سایر واژه‌ها همچون منظر شهری و سیمای شهر انتخاب وجودی پیدا می‌کند. سیمای مغشوش شهری ما روح خاطر انگیزی را از شهروندان دور نموده، عازم آنجا که انگاره زشتی در متن شهرها نمایان نشده امروزه این شکل شهر مطلوب است که حقارت داشتن شهر زشت را از میان بر می‌دارد. در واقع شکل شهر، این سناریوی از پیش تعیین شده نه تنها زشتی شهرها را از میان بر می‌دارد بلکه شادابی شهرها را نیز به ارمغان می‌آورد.

امروزه واپسگرایی و سیر قهقرایی زشتی در زون مرکزی شهرها نه تنها متوقف شدنی نیست، بلکه سمت و سوی تحول آن در جهت بهبود و بهسازی، نوسازی، آراستگی، چهره آرای و توسعه پایدار تغییر نمی‌یابد.

معهد آنچه که امروزه شهرهای ما با آن روبرو می‌شود حکایت از سمفونی ناهماهنگ اشتغال به کار نیروهای با دانش اندک بود. مادامی که این تراژدی غم انگیز ادامه یابد نه تنها شاهد شهری زنده و شاداب و خلاق نخواهیم بود، بلکه آنچه که امروزه از وضع موجود و بهنگام شهرها مشاهده می‌نماییم روز به روز بر اوضاع نابسامان آن می‌افزاید. امروزه داشتن شهری زیبا، شاداب و خلاق از آرزوهای جامعه مدنی است. شهر زیبا، نمود یک جامعه آرمانی است. معهدا آرمان یک جامعه به شهروندان و شهر آن بستگی دارد. ماحصل یک شهر آرمانی از سرچشمه نیروهای دانش بنیان آن بر می‌خیزد. لذا داشتن یک نیروی انسانی خلاق در بدنه شهرداری نه تنها شهر را از ازدحام مؤلفه‌های تعجب‌آور چون زشت انگاری سامان می‌دهد بلکه زیبایی

را که هنر از آن سرچشمه می‌گیرد به شهرها باز می‌گرداند و ما هیچگاه شاهد منظر شهری عبوس و سردرگم نخواهیم بود. زیبایی اساس آفرینش شهرهاست، سال‌ها که عملاً جایگاه زیبایی به انگاره زشتی تبدیل شده است و جنبش شهر زیبا نیز به افول گراییده به راستی: «پس کو آن داستان شهر زیبا» «کو شهر دانش بنیان، کجاست؟؟؟» به نظر می‌رسد امروزه زیبایی به یک تکیه‌گاه غربت تبدیل شده در میان هیاهوی سایر مؤلفه‌های شهری.

مع الوصف آفرینش شهر زیبا، شهروند مداری و اخلاق شهروندی را به خودی خود به همراه دارد. پس می‌توان اینگونه بیان نمود که: مجموعه تصمیمات ساکن یک شهر شکل آن شهر را می‌سازد. شکل شهر، منظر وجودی شهروندان به شمار می‌رود که شهروندان آن را عینی و گاه آن را ذهنی تلقی می‌نمایند. عینی از آن جهت که با دید و چشم‌انداز قابل رؤیت است اما در اندیشه القاء نمی‌گردد و شهروند آن را درک نمی‌نماید و فراموش شدن است، و اما ذهنی از آن جهت که شهروند آن را ادراک می‌نماید و به عنوان نشانه یا نماد خیال می‌سپارد.

مدیریت شهری، نام واژه‌ای که سال‌هاست در شهرها به مؤلفه‌ای رنج آور، زمخت و عبوس تبدیل شده است. یک شهر، بنا، معماری، خلاقیت هنری یک شهر وابسته به مدیریت نوین آن شهر است. ساخت کاراکتر و انتزاعی یک شهر تنها توسط نیروی خلاق، و دانش بنیان انجام می‌پذیرد، پس می‌توان اینگونه بیان نمود با پدیدار شدن حکمروایی خوب شهری و شهر دانش‌مدار می‌تواند به این واقعیت رسید، که شکل شهر آشفته، بافت‌های مسئله‌دار و ترافیک سردرگم شهر به واقعیتی که آن چنان که در اثر معروف لوکوربوزیه «منشور آتن» انجام گرفته، تحقق یابد در واقع باید به این واقعیت رسید که رابطه معناداری بین کج اندیشی متولیان و مدیریت شهرها وجود دارد. به راستی واقعاً کجاست، کو... «آن داستان شهر زیبا» که دکتر کوروش گلکار، دکتر علی مدنی پور، دکتر اسفندیار زبردست، دکتر راضیه رضازاده، دکتر علی منصوری و ... بحرینی‌ها و حبیبی‌ها ... از آن یاد می‌نمودند. پس باید به این واقعیت رسید که برخی از شهرها، نه در غنای یک شهر با هویت و زیبا هستند، و نه فراتر از تعریف و تبیین، نه زشت هستند، نه زیبا، نه الگوساز هستند نه الگوبردار، پس چگونه می‌توان به یک مدیریت مطلوب رسید. چالشی که امروزه مدیریت شهری به آن روبروست، نه تنها در زمینه شکل شهرها نبوده، بلکه در سایر مؤلفه‌های تعجب‌آور، همچون ترافیک، بافت

فرسوده، طرح جامع حریم و محدوده شهر (کمر بند سبز شهری)، رعایت توجه به ساخت و سازهای شهری، بحث نماها و سیمای شهر، منظر شهری آشفته، رعایت ضوابط مربوط به کمسیون‌ها، کهننگی طرح‌های توسعه شهری، توجه ویژه به مبادی ورودی شهری، اِلمان‌های سردرگم، برندینگ شهری، طرح شورایاری‌های محلات و..... بوده است.

در واقع آنچه که امروزه شهروندان را از هیاهوی زندگی روزمره به سوی محیط‌های رنج و خاطرهای جمعی سوق می‌دهد آفرینش شهر زیبا است. رابطه‌ای که شهر زیبا و نمای شهری داشته است، رابطه دیرینه است، چرا که وجود نمای زشت، ناخواسته هنری ترقی‌گرا را به سوی هنر آرمانگرا سوق می‌دهد، و به نوعی انگاره زیباشناسی را از میان بر می‌دارد.

مع‌ال‌عین آفرینش شهر زیبا، شهروند مداری و اخلاق شهروندی را، به خودی خود، به همراه دارد. پس باید به این واقعیت رسید که مسلماً جایگاه مشارکت در هیاهوی مدیریت شهرها خالی است، چرا که این متولیان شهرها هستند که به راستی مشارکت را نمی‌شناسند.

سپاس و شکر بیکران به درگاه خداوند متعال که مجدداً امکان خدمت دیگری را در قالب انتشار کتابی تحت عنوان «سکله‌ها و طراحی آینده برای شهرهای پایدار» را برای ما فراهم آورد. کتاب حاضر با همکاری و تلاش مستمر بزرگوارانی چون؛ دکتر چیا صالحی، مهندس ابوذر سام دلیری، مهندس محراب بابایی، مهندس رضا میرضائزاد، مهندس مهدی بروجردی، مهندس اسدالله آقابابایی، سایر دوستان که نام شان زینت بخش این اثر بوده، اما از حوصله این نوشتار خارج است، تهیه و تدوین شده است. اینک به پاس همه راهنمایی‌ها و مشاورت‌های مدبرانه و عالمانه شان، تقدیر و تشکر نموده، و سپاسگزار لحظه‌های سبزی هستیم که این دوستان برایمان به ارمغان آوردند.

بدینوسیله، برخود لازم می‌دانم تا مراتب سپاس و تشکر خود را به حضور استاد ارجمند جناب آقای دکتر اصغر نظریان تقدیم نمایم، استاد اندیشه‌های من، انسان وارسته‌ای که همواره با دانش فراوان و بزرگواری‌های بی‌دریغش، رهگشای مترجمان در انجام مراحل این کتاب بوده‌اند. همچنین بر خود فرض می‌دانم از جناب آقای دکتر قربانعلی آقا احمدی و جناب آقای دکتر محمدرضا پورعلی و جناب آقای بیژن کاکوان، جناب آقای نصرالله زال‌نژاد، جناب آقای محراب بابایی‌نژاد، جناب آقای بهرام زال‌نژاد،

به خاطر بینش لذت بخش و زلالی که از باغ علم و ادب به ما عطا فرمودند، نهایت سپاس خود را ابراز نمایم؛ و خرسندم که از زحمات بی دریغ سرکار خانم سیده مرضیه شفیع، سرکار خانم آزاده کاکویی، سرکار خانم یاسمن کاکوان، و دختر عزیزم رستا کاکوان و همچنین سرکار خانم کبریا بابایی نژاد که در تمامی مراحل کتاب صبورانه و خستگی ناپذیر مترجمان را راهنمایی و هدایت نمودند، صمیمانه تشکر نمایم. از خدای بزرگ موفقیت این اساتید فرزانه را در تمامی مراحل زندگی خواستاریم. بعلاوه لازم است که از همفکری و راهنمایی های ارزنده مهندس کوروش مجاوری سماک که موجب غنای بیشتر و بهبود کیفیت اثر شده اند تقدیر و تشکر نماییم.

اما، این کتاب مجموعه حاضر که با استفاده از کتب و متون مطالعات شهری، بهره مند گشته است، نتواند قدمی هر چند کوچک در راستای تحقق اهداف پیش گفته بر دارد. نظر به اینکه ما- مثل این جستار، ممکن است با تعبیر و نظر دیگری متمایز باشد، لذا انتظار می رود که اساتید محترم و صاحب نظران مطالعات شهری با ارایه رهنمودها و پیشنهادها در رفع اشکالات احتمالی مطالب ما را یاری نمایند، و نظرات ارزنده خویش را به پست الکترونیکی kaveh_zalnezhad@yahoo.co.ir ارسال نمایند.

باشد، که با رهنمودهای سازنده شما سروان گرامی این اثر بتواند گام مطلوبی در جهت استغنای ادبیات مطالعات شهری بردارد. در پایان مترجمان، گرامی ترین سپاس ها را، از همکاری صمیمانه جناب آقای اسحاقی مسئول انتشارات زبانسرای پویا، و همکارانشان که دیده منت نهادن، کار ویراستاری و چاپ این اثر را برداشته اند، تشکر و قدردانی نمایند. پیشاپیش از حسن نیتی که این دوستان به ما بخش دادند صمیمانه سپاس گذاریم.

و من الله التوفیق

مهندس کاوه زال نژاد

مهندس رضا کاکوان

فهرست مطالب

۱۴	فصل اول: مسیری به سمت پایداری شهری
۱۴	مقدمه
۱۵	نقش اجتماعی شهر
۱۶	شکل در حال تغییر شهر
۱۷	از شهرها به پراکندگی شهری
۲۳	پایداری شهرها در مواجهه با تغییر
۲۹	فصل دوم: شهر هوشمند
۲۹	مقدمه
۳۰	تعاریف شهر هوشمند و مبنای مفهوم آن
۳۸	هوشمندی، پایداری شهر زمینه (موقعیت) جدید: شهرهای هوشمند و پایداری؟
۴۰	زمینه جدید: دانش اقتصاد
۴۲	نازل شدن به شهر هوشمند: تمرکز بر پایداری اجتماعی
۴۷	تمرکز بر کیفیت
۴۸	نتیجه‌گیری
۴۹	فصل سوم: به سمت پایداری فضایی مناطق شهری
۴۹	مقدمه: منطقه شهری
۵۰	علت انتخاب توکیو و راند استاد؟
۵۱	بحث فضایی منطقه شهری
۵۳	راند استاد و توکیو: شکل فضایی
۵۴	راند استاد
۵۸	به سوی پایداری
۶۱	نتیجه‌گیری
۶۳	فصل چهارم: منطقه شهری چند کیفیتی
۶۳	مقدمه

۶۴	 شکل شهری و عملکرد اقتصادی: زمینه تئوری
۶۵	 شکل شهری و عملکرد اقتصادی: تحلیل تجربی
۶۷	 ویژگی های کلیدی سیستم شهری
۶۸	 هلند و عملکرد حمل و نقل
۶۹	 قابلیت دسترسی
۷۰	 پایداری محیطی
۷۴	 روند گذشته در رانندستاد
۷۷	 طرحهای آینده برای رانندستاد
۸۰	 نتیجه گیری: بررسی از تحقیقات، طرح ها و چالش های خط مشی
۸۲	 فصل پنجم: ایجاد منطقه شهری پایدار
۸۲	 مقدمه: ایجاد منطقه شهری پایدار
۸۳	 پراکندگی مستمر شهری - خوش
۸۵	 لزوم احداث شهرها
۸۵	 اهداف پایداری محیطی
۸۶	 بررسی موردی: (شفیلد)
۹۵	 بریستول: واقعیت سیاسی
۹۶	 فصل ششم: پیش بینی پایداری طرح های جایگزین
۹۶	 مقدمه
۹۷	 آینده کمبریج
۹۷	 خط مشی های گذشته
۹۸	 آزمایش انتخاب
۱۰۱	 پیش بینی تأثیر گزینه ها
۱۰۳	 نتایج
۱۰۷	 ارزیابی انتخاب ها
۱۱۲	 خلاصه
۱۱۳	 نتیجه گیری

۱۱۴.....	فصل هفتم: شهر آسمان خراش ها
۱۱۴.....	مقدمه
۱۱۴.....	مثال‌هایی از گذشته
۱۱۹.....	آسمان خراش‌ها در هونگ کونگ
۱۲۱.....	شهر المپ
۱۲۳.....	تای کو شینگ
۱۲۷.....	نتیجه‌گیری
۱۲۸.....	فصل ۵: شکل شهری آینده برای هزار سال جدید
۱۲۸.....	مقدمه
۱۳۰.....	استفاده چندگانه از زمین
۱۳۱.....	افزایش حالت همودن
۱۳۲.....	شهر آسمان
۱۳۳.....	شیوه برنامه‌ریزی فضایی MFLU
۱۳۴.....	شهر جدید Tseng Kwan O (تسنگ وان او)، منطقه مسکونی شهر-مترو
۱۳۵.....	نتیجه‌گیری
۱۳۷.....	فصل نهم: از منطقه تجاری مرکزی به مرکز جدید شهر
۱۳۷.....	مقدمه
۱۳۸.....	تقسیم کارکردی
۱۴۰.....	از منطقه تجاری مرکزی به مرکز جدید شهر
۱۴۱.....	انعکاس شکل شهری نواحی حومه‌ای
۱۴۳.....	جابه‌جایی مرکز شهر، شهر کمپس و بولوارد
۱۴۴.....	شهر پردیس
۱۴۴.....	بولوارد
۱۴۵.....	نتیجه‌گیری

۱۴۶.....	فصل دهم: به سمت شهر پایدار
۱۴۶.....	مقدمه
۱۴۷.....	واکنش شهری بعد از فاجعه
۱۴۹.....	تغییرات اقتصادی و اجتماعی
۱۵۱.....	دیدگاهی برای آینده
۱۵۱.....	تغییر هویت و مشاغل متنوع
۱۵۳.....	پایداری انسانی
۱۵۳.....	زیر ساخت رای افراد
۱۵۴.....	حمل و نقل
۱۵۵.....	شکل شهری و ساختمان ها
۱۵۶.....	قانون پایدار
۱۵۷.....	نتیجه گیری
۱۵۸.....	فصل یازدهم: تغییر شهر علیا: ادترانش جدید برای مناطق نوساز پرجمعیت
۱۵۸.....	مقدمه
۱۵۹.....	شهر علیا: بونستاد
۱۶۲.....	بررسی تئوری موقعیت ها در نترلند
۱۶۴.....	شهر روتردام و کلان شهر دلتا
۱۶۴.....	پایه گذاری شهر علیا
۱۶۵.....	پروژه های پیلوت
۱۶۷.....	نتیجه گیری
۱۶۸.....	فصل دوازدهم: سلول های پایداری شهرنشینی
۱۶۸.....	مقدمه
۱۶۹.....	سلول های خوشه بندی شده شهرگرایی: داستان دو شهر
۱۷۱.....	طرح احیاکننده، ایدار و خوشه بندی شده برای پولمن: تئوری و اقدام

۱۷۴.....	استراتژی‌های سطح منطقه‌ای
۱۷۶.....	استراتژی‌های سطح شهر
۱۷۷.....	استراتژی‌های ناحیه و منطقه
۱۷۹.....	استراتژی‌های خوشه‌بندی
۱۸۰.....	استراتژی‌های بخش مسکن
۱۸۱.....	نتیجه‌گیری
۱۸۲.....	فصل سیزدهم: شهرنشینی پایدار در دورنمای مقتدر اما متزلزل
۱۸۲.....	مقدمه
۱۸۳.....	رشد جمعیت و توسعه
۱۸۴.....	نمونه‌های بیرونی و ارتباط موجود
۱۸۴.....	خط منطقه - ص
۱۸۵.....	آپارتمان دوپلکس
۱۸۵.....	حیات چندخانواری
۱۸۷.....	نتیجه‌گیری
۱۸۸.....	فصل چهاردهم: مدل‌های پایدار برای جامع روستایی
۱۸۸.....	مقدمه
۱۸۹.....	چارچوب طراحی شهری
۱۹۰.....	توسعه چارچوب طی بازده زمانی
۱۹۱.....	به تصویر کشیدن آینده: نتیجه‌گیری
۱۹۲.....	فصل پانزدهم: ابعاد طراحی برای اشکال شهری پایدار
۱۹۲.....	مقدمه
۱۹۳.....	پرتراکم: ازدحام؟
۱۹۶.....	ارزیابی تراکم
۱۹۸.....	گام‌ها و اقدامات دولت در این راستا
۲۰۰.....	مباحث مشابه و اشکال متفاوت؟
۲۰۶.....	نتیجه‌گیری

فصل شانزدهم: تراکم شهری، کیفیت زندگی و دسترسی به تسهیلات محلی در اصول

شهری ژاپن	۲۰۷
مقدمه	۲۰۷
شهر فشرده و پایداری	۲۰۸
طبقه‌بندی شهرها در بررسی موردی به گروه‌ها	۲۰۸
جنبه‌های کیفیت زندگی و تراکم شهری	۲۱۲
نتایج: تراکم شهری و قابلیت دسترسی	۲۱۹
ماهیت هر گروه شهری	۲۲۱
نتیجه‌گیری	۲۲۳

فصل هفدهم: الگوهای نوظهور کار و تأثیرگذاری آنها بر استراتژی و برنامه‌ریزی محیط

کار	۲۲۴
مقدمه	۲۲۴
موقعیت جدید اقتصادی	۲۲۵
مکان‌های مرتبط با مدل SANE	۲۲۶
مؤلفه‌های طراحی برای شهری	۲۲۹
نتیجه‌گیری	۲۳۱

فصل هجدهم: شهرهای خورشیدی: ابتکار خورشیدی آکسفورد

مقدمه	۲۳۲
مفهوم شهر خورشیدی	۲۳۳
ابتکار خورشیدی آکسفورد (OSI)	۲۳۴
اهداف، مطالعات مرجع و توسعه سناریو	۲۳۵
اجرای OSI	۲۳۵
نتیجه‌گیری	۲۳۶

فصل نوزدهم: تعیین میزان دسترسی خورشیدی شهر

رالف نول - مقدمه	۲۳۷
به تصویر کشیدن میزان دسترسی به خورشید	۲۳۸

۲۴۰.....	طرح جدید
۲۴۱.....	جمع‌آوری انرژی خورشیدی: فتوولتائیک منظم ساختمان
۲۴۲.....	نقشه‌برداری پرتوافکنی استراتژیک مدل های شهری
۲۴۲.....	طرح جامع معماری
۲۴۳.....	ارزیابی طرح های جهانی
۲۴۴.....	شهرهای درحال تغییر: دسترسی درحال تغییر انرژی خورشیدی
۲۴۵.....	نمای خارجی واکنش دهنده به دسترسی خورشیدی
۲۴۶.....	نتیجه‌گیری

فصل ۱۰: ارزیابی تطبیقی پایداری و شاخص روند خانه‌سازی آینده درهونگ کونگ

۲۴۷.....	
۲۴۷.....	مقدمه
۲۵۱.....	پی‌ریزی مدل
۲۵۲.....	آنالیز تطبیقی
۲۵۲.....	نتایج
۲۵۴.....	نتیجه‌گیری
۲۵۶.....	منابع